

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

на дисертаційне дослідження

Гао Хунгана

**«ФОТОРЕАЛІЗМ В ОЛІЙНОМУ ЖИВОПИСІ КИТАЮ: МІЖ
ЗАХІДНИМИ ВПЛИВАМИ І НАЦІОНАЛЬНОЮ ІДЕНТИЧНІСТЮ»,**

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)
за спеціальністю 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація» (галузь знань 02 – «Культура і мистецтво»)

Науковий керівник – Ковальова Марія Миколаївна,

кандидат архітектури, професор

Ступінь актуальності теми дослідження.

Представлене до захисту дисертаційне дослідження присвячене вивченню, аналізу та систематизації новітніх фотореалістичних тенденцій китайського мистецтва. Фотореалізм – відносно новий, але швидко прогресуючий стиль мистецтва. Якщо в США, «батьківщині» фотореалізму, дослідженням та систематизації творчих надбань майстрів, працюючих у фотореалістичному (гіперреалістичному) стилі, присвячено багато праць таких дослідників як Луїс Майзель, Лінда Чейз, Крістін Лінді, то в Китаї дослідження фотореалістичних тенденцій місцевих майстрів мають фрагментарний характер. Тому систематизація та дослідження розвитку фотореалізму в Китаї, схожість та відмінності у роботі західних та східних майстрів, мають вагоме та актуальне значення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація виконана відповідно до планів наукової роботи кафедри живопису Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Структура дисертації є переконливою та побудована в логічній послідовності, об'єкт і предмет дослідження чітко визначені, мета обумовила завдання роботи та коло досліджуваних питань.

Джерельна база дослідження складається з вітчизняної та зарубіжної наукової літератури, присвячених аналізу фотореалізму як у США так і у Китаї (монографії, наукові статті, каталоги та альбоми виставок, дисертації) та матеріалів з мережі Інтернет. Методологія дослідження включає використання наступних методів аналізу: порівняльно-історичний, візуально-аналітичний, іконографічний та іконологічний, соціокультурний та статистичний. Апробація основних положень дисертації відбулася шляхом видання трьох публікацій за результатами проведеного дослідження у фахових журналах категорії В, трьома

доповідями на міжнародних наукових конференціях.

Достовірність і новизна отриманих результатів.

Достовірність та обґрунтованість наукових результатів дисертації базується на аналізі, опрацюванні, систематизації наявних наукових та літературних джерел, що дало можливість сформулювати нові наукові положення. Дисертаційна робота та отримані висновки є результатом самостійних досліджень Гао Хунгана, при цьому вони демонструють високий рівень обґрунтованості та об'єктивності.

Наукова новизна основних результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше:

- здійснено комплексне зібрання та систематизація візуального та літературного матеріалу щодо фотореалізму в Китаї;
- ґрунтовно досліджено генезу фотореалізму в Китаї, розкрито специфіку його трансформації в контексті місцевої мистецької традиції;
- встановлено коло провідних китайських майстрів, працюючих у фотореалістичному жанрі, з фокусом на їхніх унікальних творчих методах;
- визначено ключові художні особливості фотореалізму в китайському живописі, зокрема технічні (гіпердеталізація, заглаженість фарбового шару), стильові (поєднання реалізму з символізмом) та композиційні (ефект «зупинення миті»), що відрізняють його від західних аналогів;
- проведено аналіз жанрової специфіки китайського фотореалізму, з акцентом на тематику (від сільської повсякденності до міфологічних алюзій), символіку (культурна тяглість та гнучкість ідентичності) та зв'язок з національною культурою в умовах глобалізації, що розкриває постмодерне переосмислення жанрів.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертаційного дослідження представлені у шістьох наукових публікаціях здобувача: три у наукових фахових виданнях України (дві одноосібні та одна у співавторстві з Марією Ковальновою) і три публікації у збірниках матеріалів наукових конференцій. Зміст публікацій свідчить про відповідність тематиці дисертації та повноту результатів дослідження, що відповідає вимогам п. 89 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Практичне значення результатів дослідження.

Результати наукової роботи мають практичне значення для українського

сходознавства, так як залучають до актуального мистецтвознавчого дискурсу новітню фахову літератури з проблематики дослідження. Вони можуть слугувати науковою основою при складанні навчальних посібників для поглибленого вивчення мистецтва Китаю, а також джерелом у дослідницькій діяльності теоретиків і практиків сучасного мистецтва.

Практичне та теоретичне значення результатів полягає у можливості використання отриманих висновків у подальших наукових дослідженнях сучасного живопису, у викладанні історії мистецтва, у створенні кураторських концепцій та організації виставкових проєктів, що висвітлюють взаємодію Сходу і Заходу в художній культурі, а також в процесі викладання художніх дисциплін.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Гао Хунгана «Фотореалізм в олійному живописі Китаю: між західними впливами і національною ідентичністю» за змістом повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» та напрямам досліджень відповідної освітньо-наукової програми.

Наукове дослідження має цілісну структуру та складається із: анотації українською та англійською мовами, списку публікацій, вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків, переліку використаних джерел (212 позицій), переліку та альбому ілюстрацій (115 позицій). Загальний обсяг роботи з анотаціями та додатками складає 258 сторінок (основний текст – 180 сторінок).

У *вступі* дисертантом обґрунтований вибір теми дослідження, визначено його мету і завдання, предмет та об'єкт аналізу, окреслені територіальні та хронологічні межі і методи дослідження. Крім того Гао Хунганом визначено наукову новизну роботи, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, подано данні про наукові апробації та публікації попередніх результатів роботи.

Перший розділ складається з двох підрозділів, в яких автор аналізує та репрезентує джерельну базу дослідження, використану в роботі над дисертацією, та методи аналізу, які використовує у ній для вивчення витоків і еволюції фотореалізму у світовому та китайському мистецтві.

Визначено, що дослідження фотореалізму в Китаї потребує суттєвого розширення джерельної та аналітичної бази, а обрана у дисертації методологія і залучені джерела забезпечують можливість вперше системно окреслити це явище в контексті взаємодії західних впливів і національної китайської ідентичності.

Другий розділ «Фотореалізм у західному та східному живописі другої половини ХХ ст.» присвячений виникненню фотореалізму в США (1-й підрозділ) та появі фотореалістичних тенденцій у Китаї (2-й підрозділ). В першому підрозділі на прикладі творчості Річарда Естеса, Роберта Бехтла, Тома Блеквелла, Чарльза Белла, Одрі Флек, Ральфа Гойнса та Чака Клоуза – найвідоміших піонерів напряму фотореалізму в США – розглядаються їх твори та методи роботи. Луїс Майзель, запропонувавши у 1969 році термін «фотореалізм», з часом стає не тільки ярим прихильником жанру, а й літератором, дослідником та колекціонером творів фотореалістичного мистецтва.

Другий підрозділ присвячений появі фотореалістичних тенденцій у Китаї. Встановлено, що часом виникнення китайського фотореалізму можна вважати кінець 1970-х років (після завершення періоду «Культурної революції»), а піонером цього жанру в Китаї – Ло Чжунлі зі знаковою картиною «Батько» (1980 р.). На прикладах робіт видатних китайських митців Чень Даньціна, Хе Дуолінга, Ай Сюаня розглядаються перші фотореалістичні роботи китайських митців.

Встановлено, що у західному мистецтві, особливо в США, фотореалізм переосмислив традиційний реалізм, використовуючи фотографію як основу для створення живописних робіт. В китайському олійному живописі фотореалізм, поєднуючись із поп-артом, концептуалізмом та іншими авангардними течіями, набув нового звучання. Фотореалістичні техніки використовуються в станковому живописі Китаю для дослідження митцями ідентичності, історії та соціальних змін. Визначено, що у західному мистецтві фотореалізм став символом технічної досконалості, тоді як у східному – інструментом для дослідження нових ідей у постсоціалістичному контексті.

Третій розділ «Фотореалістичні тенденції в станковому живопису Китаю (жанрові й образні особливості)» складається з чотирьох підрозділів, у кожному з них вивчаються жанрові та образні особливості робіт китайських художників-фотореалістів: пейзаж, натюрморт, портрет, жанровий живопис.

Перший підрозділ містить розгляд та аналіз фотореалістичних робіт Чень Іфея, Фена Шаосі, Рена Чже та Цзянь Чунміна – китайських майстрів пейзажного жанру. У другому підрозділі проводиться аналіз робіт китайських художників-фотореалістів, працюючих у жанрі натюрморту (Чжоу Мейюань, Лю Сяндун, Чжан Дайонг, Чжао Сінью, Чжао Гуаньцзянь, Ву Фен, Лі Шідзін, Ті Сін, Цай Цзе, Ленг Джун, Гао Хайге).

Третій підрозділ присвячений розгляду фотореалістичних робіт китайських митців портретного жанру, таких як: Сюй Ман'яо, Пан Маокун, Ленг Джун, Цай Цзе, Чжао Сінью, Ань Цзін, Фан Сюесянь, Ху Іфань, Чжан Юй

і Лі Гуйцзюнь. В четвертому підрозділі аналізуються фотореалістичні творіння майстрів жанрового живопису Китаю, таких як: Ван Кеджу, Лонг Лійоу, Чжан Ібо, Сюй Вейсін, Чжан Чженган, Вей Жун, Сюй Ман'яо, Ши Чонг і Ван Люнцзюнь.

У розділі встановлено, що розвиток китайського фотореалістичного живопису простежується з 1990-х років, поглинаючи техніки західного фотореалізму та інтегруючи традиційні китайські культурні елементи, що формує унікальний східний гіперреалістичний стиль. Виявлено, що фотореалізм у пейзажному жанрі сучасного китайського олійного живопису є відносно рідкісним явищем, що пояснюється перевагою інших художніх підходів, зокрема імпресіонізму та експресіонізму, які більш органічно узгоджуються з традиційною китайською візуальною культурою. Визначено, що фотореалізм у жанрі натюрморту вирізняється багатшаровістю художніх смислів, у яких зливаються спадщина традиційної культури Китаю та виклики сучасності. У портретному жанрі фотореалізм розкриває глибокі психологічні стани, акцентуючись на внутрішніх переживаннях героїв. У жанровому живописі фотореалізм стає художнім маніфестом повсякденності, фіксуючи звичайні моменти життя з надзвичайною деталізацією.

Загальні **висновки** дисертаційного дослідження логічно структуровані, послідовно представляють отримані результати та відповідають окресленим науковим завданням.

У роботі визначено, що фотореалістичні тенденції в китайському станковому живописі розвинулися наприкінці 1980-х років, коли митці отримали більшу свободу для експериментів і розпочали активно інтегрувати західні техніки у власну традицію. Визначено, що американський фотореалізм передусім уособлює технічну досконалість і точність зображення, тоді як у китайському мистецтві він виконує роль засобу поєднання традиційного та інноваційного, локального та універсального.

Національні риси фотореалізму в китайському живописі проявляються через синтез традиційної іконографії, символіки та орнаментики з сучасною гіперреалістичною технікою, що відображає унікальність китайської культурної ідентичності.

У контексті сучасного китайського олійного живопису фотореалістичні тенденції в портретному жанрі являють собою еволюційний стрибок від традиційного реалізму до гіперреалістичної інтроспекції, де акцент зміщується з зовнішньої динаміки та наративу на глибокі психологічні стани, акцентуючи на внутрішніх переживаннях героїв, а не на зовнішній дії.

Отже, структура дисертації відповідає меті й завданням дослідження, текст та ілюстрації оформлені згідно вимог МОН України та відповідного

Положення ХДАДМ до кваліфікаційних праць відповідного рівня. Обсяг дисертації відповідає нормам, викладеним у «Положенні про порядок присудження наукового ступеня доктора філософії у ХДАДМ». Представлене дослідження не містить академічного плагіату. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів у роботі мають відповідні посилання на джерело з дотриманням встановлених вимог.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи актуальність, новизну і зміст дослідження, варто відзначити цілісність роботи, що не дає підстав для суттєвих зауважень. До дискусійних моментів, зауважень і рекомендацій можна віднести:

1. Дисертантом в дослідженні не встановлені чіткі визначення термінів фотореалізм і гіперреалізм. Схожість та відмінності гіперреалізму від фотореалізму теж не чіткі. На мою думку слід було гіперреалізм винести в окремий підрозділ і дослідити його як окреме явище. Це міркування не є критичним, але введення терміну гіперреалізм як окремого явища змогло би підвищити наукову цінність роботи та продемонструвати повніше розкриття предмету дослідження.
2. На мою думку анотація не в повній мірі розкриває певні аспекти дисертаційного дослідження, зокрема деякі концепти другого розділу. Крім того до «ключових слів» слід було додати «гіперреалізм».
3. У підрозділі 1.1 ретельно розглянуті публікації західних дослідників фотореалістичного напрямку мистецтва, проте китайські розвідки доволі обмежені персоналіями. Глибокий аналіз творчості Ленг Джуна та Ши Чонга у публікаціях не здатен затьмарити досить обмежену інформацію про таких видатних митців працюючих у фотореалістичному напрямі як Ван Люнцзюнь, Вей Жун, Цай Цзе, Лі Гуйцзюнь, Ань Цзін та ін.

Але в цілому висловленні дискусійні міркування та зауваження жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційної роботи.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Вважаю, що дисертаційне дослідження здобувача ступеня доктора філософії Гао Хунгана «Фотореалізм в олійному живописі Китаю: між західними впливами і національною ідентичністю», виконане на високому рівні із дотриманням принципів академічної доброчесності. Робота є повноцінним самостійним і завершеним науковим дослідженням, у якому отримані науково обґрунтовані результати. Дисертаційна робота повністю відповідає науковому профілю спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних

зкладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від 19.05.2023 № 502) і Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022).

На підставі вищезазначеного, здобувач Гао Хунган заслуговує на присудження наукового ступеня Доктора філософії (PhD) за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства,
доцент, доцент кафедри
історії і теорії мистецтва
Львівської національної
академії мистецтв

Бабуніч

Юлія БАБУНИЧ

« 18 » вересня 2025 р.

